

Fehruz Səxavət (MƏMMƏDOV)

AMK-nın baş müəllimi
Ünvan: Yasamal r, Ə.Ələkbərov küç. 7
E-mail: fifasaxa8@gmail.com

“ARAZBARI” ZƏRBİ-MUĞAMI İLƏ “ARAZBARI” AŞIQ HAVASININ MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ

Xülasə: Məqalədə Azərbaycan şifahi ənənəli professional musiqisinin əsas qolu olan muğam janrı və şifahi ənənəli musiqinin aşıq yaradıcılığında özünəməxsus yer tutan “Arazbarı”nın fərqli və oxşar cəhətləri göstərilmişdir. Burada “Arazbarı” muğamı və “Arazbarı” aşıq havasının tarixi keçmişinə nəzər salınmış, onların məqam-intonasiya, metro-ritmik xüsusiyyətləri araşdırılmışdır.

Açar sözlər: muğam, “Arazbarı”, zərbli muğam, dəstgah, aşıq musiqisi, xanəndə

Muğam və aşıq yaradıcılığı milli musiqinin öyrənilməsində daim aktual qalan problemlərdən biri kimi həmişə tədqiqatçıların diqqət mərkəzindədir. Məlum olduğu kimi, muğam və aşıq sənəti arasında ümumi və oxşar cəhətlər mövcuddur. Yəni həm aşıq, həm də muğam sənəti, eyni xalqın yaratdığı mədəniyyət abidəsi arasında bir çox mədəni bağlar mövcuddur. Hər iki sənətin daşıyıcıları xalqın musiqi mədəniyyətini inkişaf etdirmiş, eləcə də Azərbaycanın zəngin musiqi irsinin yaşadılmasında və bu günə kimi qorunub saxlanılmasında fəal iştirak etmişlər.

Azərbaycan xalqının maddi və mənəvi sərvətlərindən biri olan muğamlarımız şifahi professional musiqinin əsas janrlarındandır [22]. Muğam özünün dərin fəlsəfi məzmunu, musiqi dilinin kamilliyi və milli mədəniyyətimizin bədiə əxlaqi, estetik keyfiyyətləri ilə bağlı olduğu üçün tədqiqat müxtəlif mütəxəssislər tərəfindən və çoxşaxəli istiqamətlərdə aparılır [2; 4; 6; 8; 10; 11]. Dahi bəstəkarımız Üzeyir Hacıbəyli muğam sənətinə böyük qiymət verərək belə yazırdı: “Mən şəxsən inanmışam ki, biz Azərbaycan muğam musiqisini intensiv şəkildə işləməklə muğam incəsənətini ən yüksək səviyyəyə qaldıra bilərik” [3, s.403].

Muğam sənətinin mahir biliciləri olan xanəndələr xalq mahnılarının, təsniflərin və muğamların mahir ifaçılarıdır. Musiqi sənətimizin tarixindən də bilirik ki, bir çox xanəndələrimiz, instrumental ifaçılarımız həm də yaradıcı sənətkarlar olub, çoxlu təsnif və rənglərin, diringə və lirik xalq mahnılarının, muğamların, zərbli-muğamların yaradıcıları olmuşlar.

Azərbaycan şifahi xalq yaradıcılığının bir qolunu isə aşıq yaradıcılığı təşkil edir. Qədim dövrlərdən başlayaraq bu günə kimi inkişaf edən bu zəngin irs şifahi formada ustad aşıqlar tərəfindən xalqımız arasında geniş yayılmış və xalqın mə-

nəvi həyatı ilə daimi əlaqədə olmuşdur. Ustad şagird ənənəsinə söykənən bu qüdrətli sənət ulu ozanların, eləcə də, şair təfəkkürlü musiqiçi aşıqların biliyi, bacarığı, qabiliyyəti və fitri istedadları sayəsində böyük bir inkişaf yolu keçmişdir. Dahi Üzeyir Hacıbəyli aşiq sənətinin zənginliyi haqqında belə yazırdı: “Aşiq sənəti ölməməlidir. Bu sənət xalqa, kütlələrə daha yaxındır, xalqın həyəcan və arzularını xalq musiqisinin başqa növlərinə nisbətən daha parlaq əks etdirir. Sazəndədən fərqli olaraq, aşiq ictimai mövqeyinə görə kəndliyə, zəhmətkeş xalqa yaxındır” [15]. Lakin aşiq və muğam sənətində özünəməxsus cizgilər var ki, iki sənət arasında əlaqə, oxşarlıq və fərqli məqamları səciyyələndirir. Janr rəngarəngliyində və ifa üslubunda həm oxşar, həm də fərqli cəhətlər özünü əks etdirir.

Məqalənin əsas məqsədi Azərbaycan şifahi ənənəli professional musiqisinin əsas qolu olan muğam janrı və şifahi ənənəli musiqinin aşiq yaradıcılığında özünəməxsus yer tutan “Arazbari”nin [14; 19; 21] fərqli və oxşar cəhətlərini göstərməkdir. Burada “Arazbari” muğamı və “Arazbari” aşiq havasının tarixi keçmişinə nəzər salınmış, onların məqam-intonasiya, metro-ritmik xüsusiyyətləri araşdırılmışdır.

Zərbi-muğamlar şifahi ənənəli Azərbaycan professional musiqisində geniş yayılmış janrlardan biridir. Zərbi-muğamların vokal-instrumental ifası zamanı azad metrli melodik xətti bəhrli təkrarlanan ritmik fon müşayiət edir. Hər zərbi-muğamın özünəməxsus ritmik formulu vardır. Sərbəst metro-ritmə əsaslanan muğam dəstgahların əksinə olaraq zərbi muğamlarda vokal musiqi instrumental müşayiətin dəqiq ölçüsünə əsaslanır. Burada melodiya metro-ritmik cəhətdən sərbəstdir.

Zərbi-muğamların vokal partiyasının musiqi məzmununu müxtəlif versiyalarda təkrarlanan musiqi özəyi təşkil edir. Melodik xətt tədricən daha yüksək gərginlik, emosional həyəcan kəsb edir. İfa boyu vokal partiya virtuoz səciyyəli instrumental epizod – rənglərlə növbələşir. Bütövlükdə zərbi-muğamların məzmununun açılması ifaçılıq üslubundan asılıdır. Bu mənada rəcətiv-deklamasiya üslubu ifaçı-xanəndələr üçün geniş yaradıcılıq imkanları yaradır. Zərbi-muğamların ifası zamanı dəqiq metrik ölçülü instrumental müşayiətin fonunda xanəndə bəhərsiz, yəni improvizə səciyyəli muğam melodiyası, muğam şöbəsi oxuyur. Zərbi-muğamların hamısı instrumental giriş melodiyası ilə başlayır. Xanəndənin oxumaları arasında çalınan instrumental epizodlar “araçalğı” və ya “zərbi-muğam rəngləri” adlanır.

Azərbaycan muğam sənətində mövcud olan bir çox zərbi muğam müstəqil ada malikdir: “Heyratı”, “Arazbari”, “Səmai-Şəms”, “Mənsuriyyə”, “Mani”, “Ovşarı”, “Heydəri”, “Qarabağ şikəstəsi”, “Kəsmə şikəstə”. Muğam sənətinin terminologiyası kimi, zərbi-muğamların da adları müxtəlif mənə kəsb edir. Bu adların bəziləri yer, məkan ilə (“Heyratı”, “Arazbari”, “Qarabağ şikəstəsi”), digərləri musiqinin obrazlı-emosional quruluşu (“Səmai-Şəms”), bəziləri şəxs (“Mənsuriyyə”, “Heydəri”) və ya qəbilə adı ilə (“Ovşarı”) əlaqədardır. Zərbi muğamlar Azərbaycan xalq musiqisində həm vokal-instrumental, həm də instrumental ifa şəklində mövcuddur. Zərbi-muğamların hər biri müvafiq məqama əsaslanır [20].

Zərbi-muğamların melodiyanın ritmik əsasına “əruz”un bəhrlərinin müəyyən təsiri var. Zərbi-muğam janrında ritmin rolu böyükdür. Ramiz Zöhrabov zərbi-muğamları araşdırarkən bu məsələyə olduqca diqqətlə yanaşmışdır. O, xüsusilə qeyd edirdi ki, zərbi-muğam janrında xanəndə ilə yanaşı onu müşayiət edən sazəndə ansamblı tarzən və kamança çalan üçün də poetik mətni bilmək vacib məsələdir. R.Zöhrabov bu məsələyə belə yanaşırdı: “Axı onlar zərbi-muğamı birgə ifa edirlər. Elə onun üçün də sazəndələr bütün dövrlərdə şeir sənəti ilə çox maraqlanmış, söz sənətini bilmiş, çox mütalif etmiş, ədəbiyyatı dərinlən mənimləmişlər” [12, s. 14].

Xanəndələr oxuduqları zərbi-muğamlarda əsasən Nizami Gəncəvinin, İmaddəddin Nəsiminin, Məhəmməd Füzulinin, Xurşud Banu Natəvanın, Seyid Əzim Şirvaninin, Əliağa Vahidin və başqalarının qəzəllərindən istifadə edirlər. Qəzəllərlə yanaşı bəzi zərbi-muğamlar bayatı, qoşma formasında yazılmış aşiq şeirinin şəkillərilə də oxunur. Bütün bunların ümumi nəticəsi olaraq onu demək olar ki, Azərbaycan zərbi-muğamları müxtəlif dövrlərdə yazılan ayrı-ayrı poetik mətnlərlə – qəzəl, müxəmməs, qoşma, bayatı və s. şeir formaları ilə zəngindir. Xatırladaq ki, bu mətnlərin əksər hissəsi lirik xarakterlidir. Məhz bunun nəticəsi kimi, lirik səciyyəli zərbi-muğamlar həm professional, həm də xalq poetik yaradıcılığı ilə sıx ünsiyyətdə yaranmış və bu gün də yanaşı inkişaf etmiş janr kimi öz dəyərini saxlayır.

“Arazbarı” zərbi-muğamlar arasında özünəməxsus yer tutur. Bu muğamın vokal və instrumental partiyaları bəhrli olduğuna görə digərlərindən fərqlənir. Bu da musiqişünaslıqda zərbi-muğamlara verilən xasiyyətnamə ilə uyğun gəlir. “Arazbarı” – “Şur” muğam ailəsinə daxil olan zərbi-muğamdır və şur məqamına əsaslanır. 4/3 ölçülü, ağır tempili melodiya ilə lirik, nikbin əhvali-ruhiyyə yaradır. “Arazbarı” əsasən daimi olan xalq sözlərinə oxunur. “Arazbarı”nın bir çox mahir ifaçıları olmuşdur. Bunlardan Seyid Şuşinskini xüsusi qeyd etməliyik [21]. Lakin qeyd etmək lazımdır ki, “Arazbarı”nın ilk yaradıcıları aşıqlar olmuş, sonralar xanəndələr onu “Osmanlı” ilə birləşdirib zərbi-muğama çevirmişlər [7, s. 98]. “Arazbarı” aşiq havası gözəl melodiya malik olub, dinləyicidə şən əhval-ruhiyyə, gümrəhlik oyadır.

“Arazbarı” aşiq havası ilə “Arazbarı” zərbi-muğamı arasında bir sıra oxşar və fərqli cəhətlər vardır. Onlar musiqi nümunəsinin melodiya, məqam, ritmika və s. baxımından təhlilində, eləcə də aşiq və xanəndənin ifalarında, instrumental partiyalarda özünü göstərir. Bildiyimiz kimi, həm aşiq, həm də muğam Azərbaycan xalq musiqisinin əsasını [16] təşkil edən məqamlar əsasında. Lakin musiqi nümunələrini təhlil edərkən hər iki sənətdə məqamın özünü fərqli şəkildə göstərdiyinin şahidi oluruq. Belə ki, “Arazbarı” zərbi-muğamının “Şur” muğam ailəsinə mənsub olduğu dəfələrlə qeyd edilmişdir. Bu fakt həm zərbi-muğamın musiqi materialına nəzər saldıqda, həm də Üzeyir bəyin əsərinin məqam əsası [17] olaraq təsdiq olunur. Lakin aşiq “Arazbarı”sının melodiyasını nəzəri cəhətdən təhlil etdikdə segah məqamının [18] üstünlük təşkil etdiyini görürük. Bu məsələyə ay-

dınlıq gətirən İradə Köçərli şikəstə janrı ilə bağlı elmi əsərində qeyd edir: “Müasir “Arazbari” zərbi-muğamının instrumental musiqisində daimi bir lad dəyişikliyi özünü göstərir. Segah ladı ilə başlayan melodiya son anda şur ladına modulyasiya edir. Instrumental partiyada segah ladı üstünlük təşkil etsə də şura keçid və modulyasiya edilməsi də olduqca qabarıqdır. Bizim fikrimizcə, instrumental refrenin şura modulyasiya etməsi, vokal melodiyanın da şurla bitməsi “Arazbari”nin lad əsasının şur olması fikrini yaratmışdır” [5, s. 104].

Müqayisə zamanı vokal və instrumental partiyaların məqam əsasında fərqləri aşkar etmişik. “Arazbari” zərbi-muğamının və “Arazbari” aşiq havasının melodik materialına diqqət etsək görürük ki, zərbi-muğamın instrumental partiyasının ilk cümləsi segah məqamına, ikinci cümləsi şur məqamına əsaslanır. Aşiq havasında isə həm instrumental, həm də vokal partiya segah məqamındadır. Burada instrumental partiyada zərbi-muğamda eşidilən şura modulyasiya edən ikinci cümləyə rast gəlinmir. Beləliklə, aşiq havasında yalnız birinci cümlənin musiqisi leytmotiv kimi əvvəldən axıra qədər dəyişmişir [1, s. 68].

Nümunə №1.

Nota salan R.Zöhrabov

Nümunə № 2.

Nota salan T.Məmmədov

Vokal partiya zərbi-muğamda əvvəldən axıra qədər segaha əsaslanaraq davam edir, yalnız son iki xanədə bir çox aşıq havalarında olduğu kimi, şur məqamına kadans edir. Aşıq “Arazbarı”sında da vokal partiya eyni qaydada əvvəldən axıra qədər segah məqamına əsaslanarsa da sonda şurda kadans edir. O da məlumdur ki, bütün aşıq havaları əvvəldən hansı məqamda olmasından asılı olmayaraq, sonda şur məqamına “ayaq verir”. Bu isə əsas etibarilə saz alətinin pərdə düzülüşünün öz daxilində şur məqamına bağlı olması ilə əlaqələndirilə bilər. Aşıq “Arazbarı”sının musiqi materialı “Şur” muğamının Sarənc şöbəsinə əsaslanır. Segah intonasiyaları Sarənc şöbəsində üstünlük təşkil etdiyinə görə aşıq musiqisində segah məqamının özünü göstərməsi təbiidir. Hər iki variantda, həm zərbi-muğamda, həm də aşıq Arazbarısında bu proses vokal ifaçı tərəfindən həyata keçirilir. Bu səbəbdən instrumental partiyada fərq yarana bilər.

Aşıq havasında digər fərqlər də var. Əsas fərq vokal partiyada hiss olunur. Aşıq havasında vokal partiya sərbəst vəzndə olduğu halda, zərbi-muğamda vokal partiyada 3/4 ölçüyə tam tabe olur və dəqiq vəzndə, instrumental partiya ilə eyni abı-havada səslənir. Aşıq havasından fərqli olaraq, zərbi-muğamda 3/4 metr ölçüsü əvvəldən axıra qədər davam edir. Əvvəldə qeyd etdiyimiz kimi, burada digər zərbi-muğamlardan fərqli olaraq dəqiq ritm özünü göstər deyərək Arazbarını qarışıq bəhrli növə deyil bəhrli növə aid etməyimiz gərəkdir.

“Arazbarı” zərbi-muğamının instrumental partiyası da aşıq havasından müəyyən qədər fərqlənir. Belə ki, burada əsas leytmotiv olduğu kimi saxlanılır. Lakin yenilik şur məqamına istinad edən cavab cümləsindən başqa, orta hissənin kulminasiyasını təşkil edən bölmədə üzə çıxır. Bu bölmə yalnız instrumental variantda keçir, vokal ifa partiyası burada yoxdur. Lakin aşıq havasında bu məqam vokal ifadə özünü göstərir. Təbii ki, bu tam eynilə deyil, həmin yüksəklikdə olan pərdələrə toxunmaqla baş verir.

Digər fərq aşıq havasında özək təşkil edən leytmövzunun zərbi-muğamda olduğundan daha çox vurğulanmasıdır. Zərbi-muğamda melodik dönümlər hər dəfə şur ladına kadans edən cavab cümləsi ilə tamamlanır.

Aşıq “Arazbarı”sında ritmik baxımdan dəyişkənlik, yəni metr ölçülərinin tez-tez dəyişməsinə rast gəlinir. Burada 3/4, 4/4, 5/4 metr ölçülərinin tez-tez nö-

bələşməsi vəzn sərbəstliyi yaradır. Bu da vurğuların sayının və yerinin tez-tez dəyişməsinə səbəb olur.

Nümunə № 3

Zərbi-muğamda isə bu hala təsadüf olunmur. Burada daha çox əvvəldən axıradək eyni ölçü, eləcə də melodik materialın rəngarəng olması özünü göstərir.

“Arazbari” zərbi-muğamını aşiq havalarına yaxınlaşdıran digər bir cəhət bundan ibarətdir ki, zərbi-muğamların yaranmasında rənglər və diringilərin, rəqs-lərin böyük təsiri olmuşdur. Bu da onları bəhrli qrupa aid olan aşiq havalarına yaxınlaşdıran cəhətlərdəndir.

Forma etibarilə aşiq “Arazbari”-sı kuplet formasını xatırladır. Instrumental bölmələri nəqarət, vokal partiyanı kuplet hesab etmək olar. “Arazbari” zərbi-muğamında isə rondovari forma özünü göstərir. R.Zöhrabov bu zərbi-muğamın musiqi quruluşu haqqında danışarkən belə qeyd etmişdir: “Arazbari” zərbi muğamı ikili rondo formasına malikdir” – AB-C-A-B1-A. [12, s. 185].

Beləliklə, təhlillər göstərdi ki, aşiq havası ilə eyniadlı zərbi-muğam arasında həm vokal, həm də instrumental partiyalarda müəyyən fərq mövcuddur. Onlar müxtəlif ifaçılıq üslublarının təsiri nəticəsində yaranmış və musiqi nümunəsinin fərqli ifa variantlarının ortaya çıxmasına səbəb olmuşdur. Burada sazəndə yaradıcılığının da rolunu qeyd etmək lazımdır. Bir sıra aşiq havalarının melodik materialının inkişaf etdirilməsində, müxtəlif bəzək və xalların, araçalğuların əlavə olunmasında bu ifaçıların xeyli xidməti vardır. Lakin bu dəyişikliklər aşiq havasının orijinallığına xələl gətirməmiş, əksinə onun geniş kütlələr arasında daha çox yayılmasına və sevilməsinə zəmin yaratmışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, aşiq və xanəndə ifaçılığı arasında yaranan əlaqələr nəticəsində onların hər biri bu günə qədər özünəməxsusluğunu saxlayır. Bununla da müasir cəmiyyətin tələblərinə cavab verən sənət nümunəsi kimi yaşayır və gələcək nəsillərə ötürülür.

Deyilənləri yekunlaşdıraraq belə nəticəyə gəlmək olar ki, Azərbaycan xalq musiqisinin əsasını təşkil edən aşiq və muğam sənəti tarixi, sosial, eləcə də musiqi ifadə vasitələri, ifaçılıq üslubları baxımından bir-birilə sıx əlaqədə inkişaf edən sənət sahələridir. Hər iki sənət uzun bir tarixi yol keçərək xalqımızın qan yaddaşına hopmuşdur. Milli musiqi sənətimizin ustadları sayılan xanəndə və aşıqlarımızın muğamlar, təsniflər, rənglər və aşiq havaları bəstəkarlarımızın yaradıcılığında yeni inkişaf mərhələsinə ucalmış və milli musiqimizi daha da zənginləşdirmişdir.

ƏDƏBİYYAT:

1. Atakişiyeva K.Ə. Şifahi ənənəli Azərbaycan professional musiqisi: aşiq və xanəndə yaradıcılığı. B.: Elm və təhsil, 2020, 136 s.
2. Atayev F. Muğam və aşiq sənətinə dair bəzi paralellər. // “Konservatoriya” jurnalı. 2015 -2. S.5-10. URL:<http://konservatoriya.az/?p=1192>
3. Hacıbəyli Ü.Ə. Seçilmiş əsərləri. 2 cildə. II cild. B.: Şərq-Qərb, 2005. 456 s. URL:<http://uzeyir.musigi-dunya.az/az/article15.html>
4. İsmayilov H.Ə. Aşiq yaradıcılığı: mənşəyi və inkişaf mərhələləri. B.: Elm, 2006, 310 s.
5. Köçərli İ.T. Azərbaycan xalq musiqi yaradıcılığında şikəstə. B.: Tural, 2003, 124 s.
6. Köçərli İ.T. Aşiq sənəti: musiqili poetik janrlar. B.: 2010, 218 s.
7. Nəcəfzadə A.İ., Məmmədaliyev V.M. Muğam. Dərs vəsaiti. B.: Ecoprint, 2017, 157 s.
8. Musazadə R.M. Aşiq sənəti və zərbi muğamlar. // “Qobustan” jurnalı. B.: 2008, № 4 (143), s. 89-91.
9. Musazadə R.M. Qədim muğamlar. B.: MBM, 2013, 122 s.
10. Məmmədov T.A. Azərbaycan klassik aşiq havaları. B.: Apostrof, 2009, 178 s.
11. Məmmədov T.A. Azərbaycan aşiq yaradıcılığı. B.: Apostrof, 2011, 648 s.
12. Zöhrabov R.F. Zərbi-muğamlar. B.: Mars-print 2004, 406 s.
13. Зохранов Р.Ф. Азербайджанская профессиональная музыка устной традиции: мугам-дестгях и зерби-мугамы. Б.: Марс-принт, 2010, 458 с.

Saytoqrafiya:

14. Baba Mahmudoglu (Mirzəyev) - Arazbarı-Mani (Osmanı) zərb muğamı. URL:<https://www.youtube.com/watch?v=mvYIUuIC0lo>
15. Hacıbəyov Üzeyir. Aşiq sənəti. URL: <http://uzeyir.musigi-dunya.az/az/article5.html>
16. Hacıbəyov Ü.Ə. Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları. Elektron versiya: URL:<http://musbook.musigi-dunya.az/>
17. Hacıbəyli Ü.Ə. Şur ladında musiqi bəstələnməsi. URL:http://musbook.musigi-dunya.az/az/line_kvarts_shur.html
18. Hacıbəyli Ü.Ə. Segah ladında musiqi bəstələnməsi. URL:http://musbook.musigi-dunya.az/az/line_kvarts_segah.html
19. Xalq artisti, professor Vamiq Məmmədaliyevin videotekasından. Alim Qasımov, Vamiq Məmmədaliyev, Fəxrəddin Dadaşov – Arazbarı-Mani (26-07-1985). URL:<https://www.youtube.com/watch?v=aZvqG6bquOU>
20. Muğam ensiklopediyası. Redaksiya heyətinin sədri və baş redaktor M.Əliyeva. B.: Heydər Əliyev Fondu, 2008, 216 s. http://mugam.musigi-dunya.az/z/zerbli_mugam.html
21. Seyid Şuşinski və Bəhram Mansurov – Arazbarı 1963. URL:<https://www.youtube.com/watch?v=gLfXh7zncSQ>
22. UNESCO Republic of Azerbaijan National Commission. Qeyri-maddi mədəni irs nümunələri. URL: https://www.unesco.az/public/index.php/az/categories/intangible_cultural_heritage

Фехруз Сахават (МАМЕДОВ)
Старший преподаватель АНК

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ РИТМИЧЕСКОГО МУГАМА "АРАЗБАРИ" И АШУГСКОЙ ПЕСНИ "АРАЗБАРИ"

Резюме: В статье показаны схожие и отличительные черты "Аразбары", играющую своеобразную роль в жанре мугам, который является основным направлением в азербайджанской профессиональной музыке устной традиции и в традиционном ашугском творчестве. Здесь рассмотрено историческое прошлое мугама "Аразбары" и ашугской песни "Аразбары", выявляются их ладо-интонационные и метр-ритмические черты.

Ключевые слова: мугам, "Аразбары", ритмический мугам, дастгях, ашугская песня, ханенде

Fehruz Sakhavat (MAMMADOV)
Senior lecturer of ANC

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE RHYTHMIC MUGHAM OF "ARAZBARI" AND THE ASHUG SONG OF "ARAZBARI"

Summary: In this article talks about the similar and distinctive features of "Arazbari", which plays a peculiar role in the mugham genre, which is the main direction in the Azerbaijani professional music of the oral tradition and in the traditional Ashug creativity. The historical past of the mugham "Arazbari" and the ashug song "Arazbari" are considered here, their mode-intonation and metr-rhythmic features are revealed.

Keywords: mugham, "Arazbari", percussion mugham, dastgah, Ashiq music, singer

Rəyçilər: professor Möhlət Müslümov
dosent Aygün Bayramova